

УДК 332.1

JEL M11, M12, M21, R11, R12

О. В. Попело

Підприємницькі кластери як інноваційна домінанта модернізації економіки регіону

Проаналізовано розвиток кластерних структур України, розглянуто нормативно-правове забезпечення кластеризації економіки країни. Визначено принципові відмінності між кластерними структурами та технопарками, що полягають у їх різних функціональних призначеннях і завданнях, які вони мають вирішувати. Наведено основні типи інноваційних кластерів: залежний, галузевий, інноваційно-галузевий, проінноваційний, інноваційно орієнтований і досліджено ступінь їх впливу на модернізацію економіки регіону. Розглянуто моделі розвитку кластерних структур і можливості їх застосування. Визначено, що для регіонів України прийнятною є адаптивна модель розвитку кластерних структур, що акумулює розглянуті моделі і передбачає забезпечення функціонування галузей і виробництв різного масштабу та ступеня технологічності як на базі власних розробок, так і на запозичених.

Ключові слова: підприємницький кластер, інноваційний кластер, кластеризація, кластерні структури, інноваційне ядро, технопарк, модернізація

Інтеграція України у світогосподарський простір вимагає пошуку шляхів активізації інноваційних процесів у бізнес-середовищі, реалізації інноваційного потенціалу регіональних господарських систем. Тому одним із найважливіших стратегічних завдань держави є поліпшення структури національної економіки на основі подальшого розвитку малого підприємництва і збільшення його внеску в нарощування інноваційного потенціалу регіону.

Проблемам інноваційного розвитку регіональної економіки присвятили чимало наукових праць такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О. М. Алимов, О. І. Амоша, Б. В. Буркинський, М. П. Бутко, З. С. Варналій, К. О. Ващенко, В. П. Вишневський, В. Є. Воротін, В. М. Геєць, З. В. Герасимчук, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, С. І. Дорогунцов, І. І. Лукінов, С. В. Мочерний, Т. В. Пепа, М. І. Туган-Барановський, Л. Г. Чернюк, М. Г. Чумаченко, А. А. Чухно, С. М. Шкарлет, Й. Шумпетер та багато інших.

На сьогодні більшість наукових напрацювань стосується процесів трансформації затрат у випуск нової продукції реальним сектором економіки, тоді як роль інноваційного підприємництва залишається на рівні дискусій і не знаходить шляхів його активізації.

Метою статті є аналіз розвитку кластерних структур України, їх сутнісні ознаки та ступінь впливу на модернізацію економіки регіону.

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів і держави є кластери. Вони мають потужний потенціал для зростання технологічного рівня виробництва, створюють сприятливі умови для активного впровадження інновацій.

© О. В. Попело, 2014.

Кластери – це об'єднання підприємств різних галузей, що не зливаються в єдину структуру, а співпрацюють у межах спільної стратегії розвитку [1, с. 241-242]. Вони дозволяють об'єднувати значні ресурси, у тому числі і фінансові, що значно поліпшує умови для створення конкурентоспроможних товарів і послуг на внутрішньому і зовнішньому ринках, що є основною метою створення кластерів.

На нашу думку, підприємницький кластер – це тісна співпраця суб'єктів господарювання, що географічно наближені, мають між собою технологічні, виробничі та комерційні зв'язки чи є взаємозалежними на певному ринку і зацікавлені в подальшому розвитку свого бізнесу.

Впровадження кластерів, побудованих на регіональній спеціалізації, сприяли розвитку економіки Європи та інших розвинених держав світу. Багатьом відомі американські кластери комп'ютерних технологій у Силіконовій Долині, кіновиробництва в Голівуді, аерокосмічної промисловості в Московській області Росії.

Вони є потужним інструментом регіонального розвитку, сприяють збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів шляхом розширення зайнятості, підвищення рівня оплати праці та постійного росту конкурентоспроможності регіонального виробництва.

Розробка стратегічних напрямів формування регіональних кластерних структур в Україні обумовлена потребою забезпечення модернізації економіки країни в складних сучасних умовах. Концептуально кластеризація економіки базується на поєднанні загальнонаціональних і регіональних інтересів і можливостей задля зміцнення сфери матеріального виробництва і на цій основі підвищення життєвого рівня населення [2, с. 102].

Проблеми об'єктивної потреби кластеризації економіки України систематично розглядаються в Кабінеті Міністрів України, постанови і розпорядження якого в напрямі кластеризації за хронологічною послідовністю наведено в табл. 1.

Перші шість кластерів в Україні було сформовано в Хмельницькій області в період 1998-2000 рр. Для цього була створена неурядова громадська організація «Поділля Перший», програма якої була направлена на зупинення спаду виробництва і підвищення продуктивності промисловості регіону Поділля, використовуючи переваги від кооперації та об'єднання зусиль самих підприємств без залучення державних коштів. За активної участі міжнародних програм економічного відродження Подільського регіону з відповідною фінансовою підтримкою Агентства міжнародного розвитку США були створені швейний, будівельний, харчовий, туристичний, продовольчий кластери й кластер сільського туризму.

Хмельницький швейний кластер був першим в Україні об'єднанням підприємницьких структур подібного типу. Він почав створюватись у 1997 р. за участі Технологічного університету Поділля (нині Хмельницький національний університет), торгово-промислової палати, Головного управління економіки облдержадміністрації, різних банків і підприємств швейної галузі. Студентський Будинок моди університету став інноваційним центром кластера. Завдяки конструкторським розробкам, моделюванню й дизайну нових виробів, навчанню й стажуванню студентів і

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення кластеризації економіки країни*

Постанова (Розпорядження) Кабінету Міністрів України	Реєстраційний номер	Короткий зміст Постанови (Розпорядження)
Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки»	№ 1174 від 28.07.2003 р.	Передбачено розробку і впровадження моделі кластерної організації промисловості в межах територіального устрою.
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року»	№ 1001 від 21.07.2006 р.	Передбачено створення науково-виробничих кластерів.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2008 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року»	№ 745-р від 19.09.2007 р.	Передбачено створення на базі провідних ВНЗ III-IV рівнів акредитації базових наукових осередків транскордонного і прикордонного співробітництва.
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження програми діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків»	№ 14 від 16.01.2008 р.	Передбачено створення умов для формування в кожному регіоні високотехнологічного господарського комплексу, у тому числі – на кластерній основі.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання у 2008 році національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»	№ 319 від 22.02.2008 р.	Передбачено поширення досвіду створення промислових територіально-галузевих виробничих систем (кластерів).
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на реалізацію пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України у 2008 році»	№ 383 від 27.02.2008 р.	Передбачено створення інноваційних та екоінноваційних кластерів.
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки»	№ 447 від 14.05.2008 р.	Передбачено створення за участі місцевих органів виконавчої влади інноваційно-технологічних кластерів.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції проекту Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості на період до 2017 року»	№ 947 від 09.07.2008 р.	Передбачено формування технологічних кластерів у наукоємних і високотехнологічних галузях і виробництвах, здатних кардинально змінити економічний і науково-технічний потенціал промисловості.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Стратегії національної безпеки України на 2008 рік»	№ 1214 від 10.09.2008 р.	Передбачено розробку регіональної стратегії створення транскордонних кластерів.

*Складено автором на основі [4].

підприємців у кластерних структурах Польщі й Італії учасникам кластера вдалося досягти виробничого та комерційного успіху [3].

Орієнтація на унікальну культурну спадщину та культурно-історичні традиції, природні ресурси і вигідне географічне розташування Подільського регіону сприяли ефективному функціонуванню туристичного кластера в м. Кам'янець-Подільському, а також успішному розвитку кластера сільського туризму «Оберіг» у с. Гриців Шепетівського району, що забезпечує унікальний розвиток жіночого підприємництва і з кожним днем стає все відомішим не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

В Івано-Франківській області з 2000 р. успішно діє туристичний кластер «Сузір'я», що спеціалізується на наданні туристичних послуг, виготовленні сувенірної продукції, виробів з овечої шкіри, народних промыслів тощо. Ініціаторами створення кластера були учені Прикарпатського національного університету, які на добровільних засадах об'єднали десятки майстрів художніх промыслів, окремих виробників, підприємців, посередників, представників науки й державних установ.

У Рівненській області було створено деревообробний кластер за ініціативою торгово-промислової палати та за активної підтримки ділових кіл регіону й фінансової підтримки фонду «Євразія». Об'єднання в кластер понад 30 приватних лісопильних і деревообробних підприємств, проектних і дослідницьких інститутів, дизайнерський центрів дозволило досягти ефективнішого використання місцевих лісових ресурсів, перейти від виготовлення простої і примітивної продукції (пиломатеріалів, піддонів) до більш складної, з більшою часткою доданої вартості, а саме меблів для будинків та офісів, сувенірів та інших виробів.

У Житомирській області було сформовано три кластери – в агропромислому виробництві, машинобудуванні та будівництві.

У Полтавській області розпочато формування кластера зеленого туризму, впроваджується проект зі створення регіонального кластера виробників екологічно чистої продукції.

В Одеській області обласною організацією роботодавців розроблено пілотний проект створення сільгоспвиробничого кластера [5].

У Запорізькій області у сфері сільськогосподарського машинобудування також створюється інноваційний виробничий кластер. Засновниками виробничого кластера є Дніпровський регіональний центр інноваційного розвитку, Придніпровський науковий центр НАН України та МОН України, Таврійський державний агротехнічний університет, Громадська організація «Технологічний парк «Машинобудівні технології», Громадська організація «Інноваційно-технологічний кластер «АгроБУМ». Однією з цілей кластера є координація діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу з виробництва інноваційних продуктів для галузі сільськогосподарського машинобудування та спільний пошук інвесторів.

Задля реалізації законодавчо визначених пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а також з урахуванням наявного потенціалу та регіональних ініціатив Державне агентство України з інвестицій та інновацій працює над створенням 10 національних інноваційних кластерів, а саме: «Нові машини» (м. Запоріжжя), «Нові матеріали» (м. Харків),

«Біотехнології» (м. Львів), «Нові продукти харчування» (м. Київ та Київська область), «Нові технології природокористування» (м. Донецьк), «Інноваційна культура суспільства» (м. Київ), «Нові силові установки та рушії» (м. Запоріжжя), «Енергетика сталого розвитку» (м. Київ), «Транзитний потенціал України» (м. Одеса), «Технології інформаційного суспільства» (м. Київ), «Сільськогосподарське машинобудування» (м. Мелітополь), «Ракетобудування» (м. Дніпропетровськ), «Гірниче машинобудування» (м. Кривий Ріг), «Приладобудування» (м. Жовті води, Дніпропетровська обл.), «Металургійне машинобудування» (м. Дніпропетровськ) [6].

Певний досвід у створенні кластерних структур накопичений в Автономній Республіці Крим. Найефективніше поєднуються в кластери підприємства малого та середнього бізнесу з підтримкою громадської асоціації «Аура». За допомогою цієї організації було сформовано сім кластерів. До формування туристично-рекреаційних кластерів «Херсонес» і «Байдаратур» підключилися підприємства харчової промисловості, медичні установи, навчальні заклади, торгово-промислова палата, транспортні компанії, підприємства комунальної сфери, готельного господарства тощо. У 2005 р. за їх підтримки у м. Севастополі були створені екологічні кластери: «Водні ресурси» й «Вторма-кластер» (з переробки твердих побутових відходів), інноваційні – «Інтелект-ресурс» й «Екоенерго»; соціального підприємництва – «Соціальні ініціативи Севастополя»; інформаційний кластер – «ЄвростандартUA» [3].

Для зміцнення добросусідських відносин і створення умов для більш тісної координації дій у сфері інтеграції економік суміжних країн розробляється Національна стратегія формування та розвитку транскордонних кластерів, що є інноваційним елементом і рушійною силою для динамічного і сталого розвитку транскордонних регіонів.

Метою цієї стратегії є підвищення рівня якості життя громадян, забезпечення конкурентоспроможності України та її регіонів, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку транскордонних регіонів з одночасним підвищенням рівня гармонізації нормативно-правових і соціально-економічних умов для розвитку промислової, науково-технічної та інших видів транскордонної взаємодії у сфері виробництва і надання послуг і трансферу технологій [7], що дозволить розв'язати такі проблеми:

- забезпечення розвитку транскордонних регіонів у інноваційно-інвестиційний спосіб, зокрема із використанням можливостей кластерів;
- розвиток транскордонного співробітництва як інституційного елемента нового регіоналізму, сприяння інтеграції України та її регіонів у загальноєвропейський простір;
- створення у транскордонних регіонах центрів економічного зростання задля підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

Напрями проектування розміщення кластерів на субнаціональному рівні наведено в табл. 2.

Принципові відмінності між кластерними структурами та технопарками полягають у їх різних функціональних призначеннях і завданнях, які вони мають вирішувати (рис. 1).

Таблиця 2

Перспективні напрями розвитку господарських комплексів економічних районів*

Економічний район	Пріоритетні напрями розвитку
Донецький (Донецька, Луганська області)	– Розміщення кластерів: машинобудівного, гірничошахтного, металургійного, хімічного, харчової і переробної промисловості.
Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області)	– Розміщення кластерів: High-Tech (аероелектроніка, біотехнології), машинобудівного, металургійного та хімічного, харчової і переробної промисловості. – Використання науково-виробничого потенціалу Дніпропетровська, Запоріжжя та інших міст регіону для створення технопарків.
Східний (Полтавська, Сумська, Харківська області)	– Розміщення кластерів: High-Tech (програмні продукти), хімічного, машинобудівного, металургійного, металообробки, електроенергетики, харчової, паливної промисловості та в агропромисловому секторі, туризму та оздоровчого туризму. – Створення технопарків (технополісів) у районі м. Харків на базі використання його науково-технічного потенціалу та переваг прикордонного розташування.
Центральний (Київська, Черкаська області, м. Київ)	– Розміщення кластерів: High-Tech (нові матеріали), будівельного, машинобудування, продовольчого, туризму. – Пріоритетний розвиток наукомістких виробництв, створення на основі науково-технічного потенціалу м. Києва технопарків (технополісів)
Поліський (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська області)	– Розміщення кластерів: агропромислового, продовольчого, екотуризму, деревообробки та обробки граніту.
Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області)	– Розміщення кластерів: машинобудування (пріоритетний розвиток підприємств з випуску засобів виробництва для АПК). – підтримка наявних кластерів (швейного, будівельного, продовольчого, туризму).
Причорноморський (АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області, м. Севастополь)	– Розміщення кластерів: High-Tech, суднобудівного, мікроелектроніки, агропромислового, рибного, логістики, оздоровлення і туризму.
Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області)	– Розміщення кластерів: хімічного, харчового, оздоровлення і туризму, деревообробки, народних промислів, швейного, будівельного, автобудування.

* Складено автором на основі [8].

Таким чином, головна мета технопарків полягає у здійсненні проривів в інноваційній сфері у вузькоспеціалізованому сегменті економіки без масового виробництва продукції. Завдання кластерних структур полягає в тому, щоб спільними зусиллями виробити конкурентоспроможну продукцію, використовуючи досягнення науково-технічного прогресу.

Формування і розвиток кластерних структур в Україні у напрямі перетворення регіонів в активних суб'єктів економічних відносин на

Рис. 1. Організаційно-економічні відмінності кластерних структур і технопарків

вітчизняному просторі та за його межами, а також інтеграції соціально-економічної системи країни у світову економіку відбувається повільно. Кластери, які створюються у різних регіонах України, не належать до експорто-орієнтованих високотехнологічних науково-виробничих кластерних структур. В основному це кластери у будівництві, легкій промисловості, деревообробці, сфері туризму тощо, що не можуть бути ідентифіковані як ефективні кластерні структури.

Інноваційний кластер – це мережа насамперед науково-технічних і промислових підприємств та організацій взаємопов'язаних і підтримуючих високотехнологічних галузей економіки, що концентровано розташована на певній території (країна, регіон) і має за мету впровадження інноваційних розробок і підвищення конкурентоспроможності шляхом конкурентно-кооперативної взаємодії.

Розширена типологія інноваційних кластерів була запропонована на Міжнародній конференції з інноваційної політики і технологій (рис. 2).

Останнім часом у науковій літературі зустрічається поняття «інноваційне ядро», зміст якого автори розкривають по-різному. На нашу думку, інноваційне ядро – це місце формування й акумуляції інтелектуального капіталу – найкращих вітчизняних і зарубіжних знань, технологій, інновацій. Це системний інтегратор і гарант успішної реалізації інноваційних процесів у складі кластера.

Рис. 2. Типи інноваційних кластерів

Розвиток кластерних структур може відбуватися, як свідчать проведені дослідження, за різними моделями, а саме: випереджаючою, підтримуючою та наздоганяючою (табл. 3).

Модель розвитку обирається за показниками або відмінними ознаками, що притаманні тій або іншій галузі, де є кластерні структури.

Випереджаюча модель розвитку характерна для галузей, у яких забезпечується розвиток високотехнологічних виробництв, де є високий науково-технічний потенціал, а також власні новітні технології.

Підтримуюча модель розвитку кластерних структур характерна для галузей із середнім рівнем науково-технічного потенціалу. Продукція цих галузей спрямована на задоволення першочергових потреб населення як на базі власних, так і залучених інновацій.

Наздоганяюча модель характерна для галузей з низьким рівнем технологічності та відсутністю новітніх технологій. х продукція (послуги) спрямована на задоволення першочергових потреб населення.

Для регіонів України прийнятою є адаптивна модель розвитку кластерних структур. Вона акумулює зазначені моделі і передбачає забезпечення функціонування галузей і виробництв різного масштабу та ступеня технологічності як на базі власних розробок, так і на запозичених.

Таблиця 3

Моделі розвитку кластерних структур та можливості їх застосування*

Модель розвитку	Відмінні ознаки	Можливості застосування
Випереджаюча	<p>Пріоритетний розвиток високотехнологічних виробництв на базі власних наукових розробок.</p> <p>Пріоритетний розвиток масштабних галузей, спрямований на задоволення першочергових потреб населення, на базі власних новітніх інновацій.</p> <p>Пріоритетний розвиток науково-освітньої сфери на власній базі.</p>	У галузях з високим рівнем науково-технічного потенціалу, освіти та наявністю власних новітніх технологій
Підтримуюча	<p>Забезпечення функціонування виробництв різного ступеня технологічності на базі як власних розробок, так і залучення закордонних.</p> <p>Забезпечення функціонування масштабних галузей, спрямованих на задоволення першочергових потреб населення, на базі як власних новітніх інновацій, так і залучення закордонних.</p> <p>Забезпечення функціонування науково-освітньої сфери як на власній базі, так і шляхом залучення закордонного досвіду та напрацювань.</p>	У галузях з середнім рівнем науково-технічного потенціалу та освіти
Наздоганяюча	<p>Розвиток виробництв різного ступеня технологічності на базі залучення закордонних наукових розробок.</p> <p>Розвиток виробництв, спрямованих на задоволення першочергових потреб населення, на базі залучення закордонних новітніх інновацій.</p> <p>Розвиток науково-освітньої сфери шляхом залучення закордонного досвіду та напрацювань.</p>	У галузях з низьким рівнем науково-технічного потенціалу та достатнім рівнем освіти

* Складено автором на основі [2].

Висновки і пропозиції. Розвиток інноваційних структур і створення нових інституціональних засад для спільної економічної діяльності є перспективним напрямом підвищення інноваційної активності та структурної модернізації економіки. Це значно полегшить перехід вітчизняного виробництва на інноваційний шлях розвитку і забезпечить прискорення темпів освоєння випуску конкурентоспроможної продукції та нарощування експортного потенціалу, створить сприятливі умови для збільшення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Саме в рамках таких інтеграційних комплексів поєднуються інтереси регіональних господарських систем, реалізується людський потенціал і науково-освітні домінанти, суттєво прискорюються процеси формування секторальних сегментів інноваційної моделі економіки.

Список використаних джерел:

1. Соколовська І. П. Кластерна стратегія розвитку бізнесу: світовий досвід та практика в Україні / І. П. Соколовська // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : [Матеріали III

- Міжнародної науково-практичної конференції (15-17 травня 2007 р., Ялта)]. – К. : КНТЕУ, 2007. – С. 241-242.
2. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія / М. О. Кизим. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.
 3. Підвищення конкурентоспроможності економіки областей Заходу та Півдня України на основі формування нових виробничих систем (кластерів). (Підсумки соціально-економічних досліджень) / за ред. С. І. Соколенка. – К. : Логос, 2005. – 222 с.
 4. Урядовий веб-портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
 5. Концепція кластеризації економіки України (проект) [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
 6. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua>
 7. Про схвалення Концепції Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів: проект розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.35583.0>
 8. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – Т. 3 [Конкурентоспроможність української економіки]. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с.

References

1. Sokolovska, I. P. (2007). *Klasterna stratehiya rozvytku biznesu: svitovyy dosvid ta praktyka v Ukraini* [Cluster business development strategy: international experience and practice in Ukraine]. In *Problemy ta perspektivy rozvytku pidpryyemnytstva v Ukraini* [Problems and prospects of development of entrepreneurship in Ukraine]. Proceedings of the III International Conference, 2007, May 15-17, Yalta. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, 241-242. [in Ukrainian].
2. Kyzym, M. O. (2011). *Promyslova polityka ta klasteryzatsiya ekonomiky Ukrainy* [Industrial policy and clustering of economy of Ukraine]. Kharkiv: INGEK. [in Ukrainian].
3. Sokolenko, S. I. (Ed.). (2005). *Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky oblastey Zakhodu ta Pivdnyia Ukrainy na osnovi formuvannya novykh vyrobnychykh system (klasteriv). (Pidsumky sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen')* [Improving the competitiveness of the regional economy of the West and South of Ukraine on the basis of the formation of new manufacturing systems (clusters). (Results of Socio-Economic Research)]. Kyiv: Logos. [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). *The government web-portal. General web-portal of all executive bodies of Ukraine*. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Ministry of Economy of Ukraine (2014). *Kontseptsiya klasteryzatsiyi ekonomiky Ukrainy (proekt)* [The concept of clustering of economy of Ukraine (project)]. Retrieved from <http://www/kmu.gov.ua> [in Ukrainian].
6. State Agency of Ukraine for Investments and Innovations (n.d.). Retrieved from <http://www.in.gov.ua>.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). *Pro skhvalennya Kontseptsiyi Natsional'noyi stratehiyi formuvannya ta rozvytku transkordonnykh klasteriv: projekt rozporядzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy* [On approval of the Concept of the National Strategy formation and development of cross-border clusters: draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.35583.0> [in Ukrainian].
8. Heyets, V. M., Semynozhenko, V. P., & Kvasnyuk, B. Y. (Eds.) (2007). *Stratehichni vykylyky XXI stolittya suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrainy: T. 3. Konkurentospromozhnist' ukraïns'koyi ekonomiky* [Strategic challenges of the XXI century for society and economy in Ukraine] (Vols. 1-3): Vol. 3. *Competitiveness of the Ukrainian economy*. Kyiv: Phoenix, 556 p. [in Ukrainian].

Popelo O. V. Entrepreneurial clusters as an innovation dominant of regional economy modernization.

The process of integration of Ukraine into the global economy sets the new ways for implementation of innovation processes in the business environment and realization of innovation capacity of regional economic systems. Therefore, one of the most important strategic national goals is to improve the structure of the national

economy on the basis of further development of small business and increase its contribution into creation of innovative capacity of the region.

Clusters present one of the trends for competitive recovery of the regional and state economy. They have a strong potential for boosting the technological output level, creating favorable conditions for rapid innovation. Therefore, the purpose of this article is to analyze the development of cluster structures in Ukraine, their essential characteristics and the degree of influence on the modernization of the regional economy.

Clusters mean a combination of enterprises of various industries that do not merge into a single structure, but collaborate within a common development strategy. They allow to combine a lot of resources, including financial ones, that greatly improves the conditions for the creating competitive products and services, both in the domestic and international markets, which is the main purpose for creating the clusters.

In our opinion, the entrepreneurial cluster is a strong collaborative relationship of economic entities that are located geographically close to each other, have technological, industrial and commercial ties or are interdependent in the certain market and interested in further development of their business.

This article analyses the development of cluster structures in Ukraine, considers the issue of regulatory support of the clustering process of the state economy. It determines the fundamental differences between cluster structures and technology parks that is underlying in their different functional purpose and tasks. The basic types of innovation clusters have been researched, the degree of their influence was studied on the modernization of the regional economy. They comprise: dependent, industry, innovation and industry, pro-innovation and innovation-oriented. The development models of cluster structures and their possible application have been analyzed; they include: anticipating, maintaining and overtaking models. It has been determined that the adaptive model of cluster structures is acceptable for the regions of Ukraine because it combines the above models and provides for proper cooperation of industry sectors and producing units of various scale and degree of adaptability on the basis of developments, both in-house and the borrowed.

In conclusion, we can say that the development of innovation structures and creation of new institutional framework for joint economic activity is a promising direction of increasing innovation activity and structural modernization of the economy. This will greatly facilitate the transition of domestic production to the innovation and innovation-based development and accelerate mastering the competitive products output, increase export potential, and create favorable conditions for domestic and foreign investments.

Key words: entrepreneurial cluster; innovation cluster; clustering process, cluster structures, innovation core, technology park, modernization.

Попело О. В. Предпринимательские кластеры как инновационная доминанта модернизации экономики региона.

Проанализировано развитие кластерных структур Украины, рассмотрено нормативно-правовое обеспечение кластеризации экономики страны. Определены принципиальные различия между кластерными структурами и технопарками, заключающиеся в их различных функциональных назначениях и задачах, которые они должны решать. Приведены основные типы инновационных кластеров: зависимый, отраслевой, инновационно-отраслевой, проинновационный, инновационно ориентированный; исследована степень их влияния на модернизацию экономики региона. Рассмотрены модели развития кластерных структур и возможности их применения. Определено, что для регионов Украины принятой является адаптивная модель развития кластерных структур, аккумулирующая рассмотренные модели и предполагающая обеспечение функционирования отраслей и производств различного масштаба и степени технологичности как на базе собственных разработок, так и на заимствованных.

Ключевые слова: предпринимательский кластер, инновационный кластер, кластеризация, кластерные структуры, инновационное ядро, технопарк, модернизация.

Попело Ольга Володимирівна – кандидат економічних наук (e-mail: popelka@mail.ru).

Надійшло 26.05.2014 р.